

Notitie Cijfers & feiten

Financiën van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt 2021

12 september 2022
versie 02

Inhoud

1. Inleiding en werkwijze	2
2. Ontwikkeling ledenaantallen GKv-kerken	2
3. Inkomsten en uitgaven van de GKv-kerken	3
4. Beschikbare financiële middelen	6
BIJLAGEN	8
Bijlage 1, Inkomsten en uitgaven kerken	8
Bijlage 2, Vaste giften (VVB, rondgangen, collecten en giften)	9

1. Inleiding en werkwijze

Al jaren onderzoekt Steunpunt Kerkenwerk (SKW) de Cijfers & Feiten binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (GKv).

In deze notitie zijn de cijfers over de jaren 2014 en 2021 samengevat. Alle kerken zijn vanaf 2015 benaderd voor de ANBI-publicatieplicht. De vraag naar informatie voor Cijfers & Feiten werd hierbij gecombineerd.

Meer informatie?

Over de ANBI:

...op de website SKW: [\[link\]](#)

...op de website van GKv [\[link\]](#).

Cijfers en Feiten over eerdere jaren [\[link\]](#).

Vragen/suggesties?

info@steunpuntkerkenwerk.nl

of

www.steunpuntkerkenwerk.nl

2. Ontwikkeling ledenaantallen GKv-kerken

Het totaal aantal leden van de GKv-kerken steeg tot en met 2002. Vanaf 1995 daalde het aantal doopleden, vanaf 2010 daalde ook het aantal belijdende leden.

Tabel 1: Ontwikkeling aantal leden GKv-kerken

(per okt.)	aantal GKv-leden			index aantal leden (2002=100)	
	belijd.leden	doopleden	totaal		% belijd.leden
2021	70.722	37.878	108.600	86	65,1 %
2020	71.968	38.363	110.331	87	65,2 %
2019	73.762	38.831	112.593	89	65,5 %
2017	76.614	40.213	116.827	92	65,6 %
2015	77.996	41.377	119.373	94	65,3 %
2010	79.990	43.791	123.781	98	64,6 %
2002	79.438	47.511	126.949	100	62,5 %
1998	76.778	48.270	125.048	99	61,4 %
1995	73.865	48.884	122.749	97	60,2 %
1980	57.725	43.863	101.588	80	56,8 %
1970	46.049	39.991	86.040	68	53,5 %
1960	52.701	48.274	100.975	80	52,2 %
1950	47.974	42.684	90.658	71	52,9 %

In de jaren 2014 t/m 2017 is het aantal leden van zo'n 1.000 tot 1.500 per jaar afgenomen.

Vanaf 2018 t/m 2021 is het aantal leden met gemiddeld 2.100 per jaar afgenomen.

3. Inkomsten en uitgaven van de GKv-kerken

Tabel 2: inkomsten en uitgaven GKv-kerken

Inkomsten kerken 2014 t/m 2021 incl. zending/evangelisatie, excl. diaconie										
	2021	2020	euro's per belijdend lid			2016	2015	2014		
			2019	2018	2017					
VVB	584	579	561	558	544	543	540	525		
rondgangen	16	16	16	17	17	19	20	17		
collecten	56	56	61	63	65	66	70	71		
giften/financ.acties	11	11	11	10	10	15	9	9		
vaste giften	667	662	649	648	636	643	639	622		
legaten	7	11	6	11	8	17	13	7		
(zaal-)huur/consumpt.	25	23	27	24	24	23	22	22		
ontvangen rente	-	-	-	-	1	2	3	4		
classissteun	2	1	3	4	3	5	6	6		
overig	37	29	19	16	21	27	20	8		
totaal	738	726	704	703	693	717	703	669		
Uitgaven kerken 2014 t/m 2021 incl. zending/evangelisatie, excl. diaconie										
	2021	2020	euro's per belijdend lid			2016	2015	2014		
			2019	2018	2017					
predikant	211	214	224	220	217	217	214	219		
emeritering	92	91	83	82	81	80	80	52		
kerk.werker/catecheten	26	25	24	24	20	19	18	17		
totaal predikant	329	330	331	326	318	316	312	288		
kosten verkondiging	6	-	-	-	-	-	-	-		
quota/zending/giften	83	84	84	88	89	91	92	97		
koster	60	59	60	59	57	54	54	56		
gebouwen	91	88	83	81	81	83	81	79		
rente	13	14	15	16	17	21	23	25		
bestemm. (reserv.)	31	29	24	25	32	38	26	25		
overig kosten	46	52	57	55	53	55	55	59		
totaal exploitatie	659	656	654	650	647	658	643	629		
financ.: afschr./afloss.	30	25	22	29	29	31	30	27		
totaal	689	681	676	679	676	689	673	656		
Overschot/tekort per belijdend lid	49	45	28	24	17	28	31	13		
Overschot/tekort per ziel Gemiddeld in 5 jaar: 21	32	29	18	15	11	18	20	9		
Verloop aantal predikanten										
	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014		
Aantal predikanten einde jaar	205	213	221	232	236	246	250	258		
Aantal nieuwe predikanten	7	7	6	8	3	6	10	10		

Bij de "overige inkomsten" zijn soms ook inkomsten geboekt uit de verkoop van onroerend goed, bijv. van een woning of kerkgebouw. In 2020 en 2021 betrof dit naar schatting ongeveer de helft van het verantwoorde bedrag.

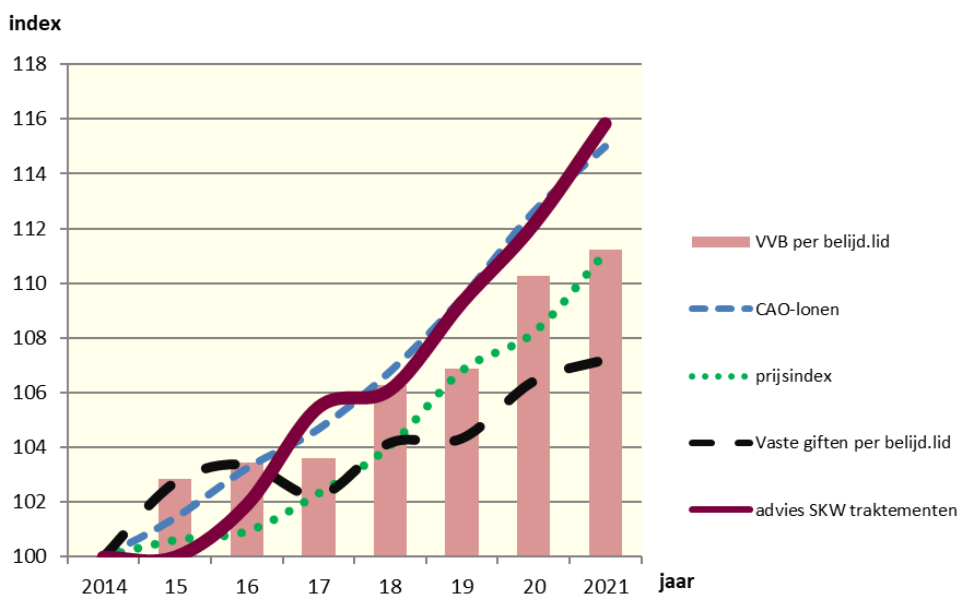
Vanaf 2021 is bij de opgave gevraagd naar 'kosten verkondiging', dit zijn directe kosten die verbonden met de kerkdiensten/catechese, zoals avondmaal, kerkdienstuitzendingen, kosten beamer, liturgieën, koffie bij kerkdienst, catechesematerialen.

Bij de 'overige kosten' worden dan meer algemene beheerkosten verantwoord.

Toelichting bij de inkomsten

De inkomsten van de Gkv-kerken volgden over het algemeen de economische omstandigheden.

Grafiek opbrengst VVB en vaste giften vergeleken met loon-/prijsindex

Uit de grafiek van het verloop van de VVB in vergelijking met loon-/prijsindex blijkt dat het advies van de traktementen van SKW het gemiddeld volgt van de cao-lonen. De prijsindex lag in de jaren 2014 t/m 2021 op een iets lager peil. De gemiddelde stijging van de VVB per belijdend lid blijft wat achter bij de algemene cao-ontwikkeling en volgde eerder de lagere prijsindex van de jaren 2014-2020.

Als wordt gekeken naar de opbrengst van 'vaste giften per belijdend lid' (dit is VVB plus collecten/giften) dan is de stijging in de jaren 2014 t/m 2021 ongeveer de helft van de algemene cao-stijging.

Dit komt o.a. door de dalende opbrengst van de collecten; dit is waarschijnlijk te linken aan het lagere bezoek van kerkdiensten.

Vanaf 12 maart 2020 werden landelijke maatregelen genomen om de coronacrisis te bedwingen. Voor het kerkbezoek werden nadere regels en adviezen vastgesteld; hierdoor was ook in het jaar 2021 het kerkbezoek beperkt. Vanaf 25 februari 2022 zijn alle coronabeperkingen opgeheven.

De collectegelden kwamen veelal binnen via overmakingen en door gebruik te maken van een collecte-app.

De collecte-opbrengst lag in 2021 op hetzelfde peil als in 2020.

Het aandeel van de VVB in de totale ontvangsten was in de jaren 2014 t/m 2021 ongeveer gelijk, zo'n 78% tot 80%.

De 'overige inkomsten' van de kerken laten een stijgende lijn zien. Dit wordt in hoofdzaak veroorzaakt door de verkoop van onroerend goed bij enkele plaatselijke kerken. Hierdoor komen financiële middelen vrij die niet direct voor een kerkelijk doel ingezet kunnen worden.

Het aantal kerken dat financiële classissteun ontvangt vertoont een dalende lijn. In de jaren 2015-2016 waren dit ongeveer 20 kerken; in de loop van 2017-2021 is dit gedaald naar ongeveer 10 kerken.

Op het totaal van de inkomsten van alle Gkv-kerken is de classissteun gemiddeld 0,27 %.

Toelichting bij de uitgaven

In de jaren 2014 t/m 2020 blijken de kosten voor de predikant (traktement en kostenvergoedingen) redelijk stabiel. Uiteraard zijn de traktementen met de reguliere salarisverhogingen in Nederland meegegaan.

Deze stabilisatie van de gemiddelde kosten per belijdend lid wordt vooral veroorzaakt doordat het aantal dienstdoende predikanten is gedaald. Zo was het aantal actieve predikanten 295 in het jaar 2010; in 2014: 258. In 2021 is dit gedaald naar 203.

In de periode 2014-2021 is het aantal actieve predikanten met 17% gedaald, terwijl het aantal Gkv-leden in dezelfde jaren met 10% is afgenomen.

Bij de Gkv-kerken wordt uitgegaan van "vrij-wonen" voor de predikanten. De reguliere aanname voor de kosten van 'vrij-wonen' is 17,5 % van het bruto-traktement. Een deel van de onderhouds-/rente-/afschrijvingskosten van de kerk hoort dan eigenlijk bij de traktementskosten van de predikant.

Dit is naar schatting Eur. 31 per belijdend lid (Eur. 211 predikantskosten -/- {aandeel kostenvergoeding/preekvoorziening, ongeveer 15%} Eur. 32) x 17,5 %.

De bijdrage voor VSE ("pensioen"-kosten van predikanten) is vanaf 2015 wel sterk gestegen. Dit om de financiën van de emeriteringskas op hetzelfde niveau te krijgen als bij andere kerkgenootschappen. Bij een dalend aantal Gkv-leden wordt dit anders in de toekomst een niet meer te betalen financiële last.

Door de redelijk stabiele landelijke quotumbedragen en de dalende rente blijven de overige uitgaven van de kerken binnen de perken.

Ook de salariskosten van de koster blijven redelijk stabiel in de afgelopen jaren. Blijkbaar wordt gevoeld dat het aantal Gkv-leden daalt en dat hierdoor meer een beroep moet worden gedaan op de onbetaalde inzet van eigen leden in plaats van betaalde krachten.

Toelichting bij financieel overschot

In de jaren 2015-2019 hadden de Gkv-kerken gezamenlijk een financieel overschot van ongeveer € 1,2 tot € 2 miljoen. In 2020 en 2021 werd een overschot gerealiseerd van ruim € 3 miljoen.

Dit was een overschot nadat toevoegingen aan de 'reserveringen' zijn gedaan en 'afschrijvingen' geboekt (het laatste soms gelinkt aan de aflossingen aan de banken).

Het lijkt erop dat de Gkv-kerken in de afgelopen jaren vooral een financieel overschot kunnen realiseren doordat het aantal dienstdoende predikanten meer afneemt dan het aantal Gkv-kerkleden.

4. Beschikbare financiële middelen

In de enquête werden de plaatselijke kerken ook gevraagd naar hun financiële middelen en saldo hypotheekleningen. De basis voor deze gegevens is miniem: er werd alleen gevraagd naar "vrije spaarmiddelen", "spaarmiddelen voor doelbestemmingen" en "bedrag hypotheekleningen".

Als meer onderbouwde informatie wenselijk is zal extra onderzoek moeten worden gedaan. Met deze beschikbare informatie is vooral een trend in de afgelopen jaren waar te nemen.

Uit de berekening van het jaarlijks overschot blijkt dat, na vermindering met 'reservering/bestemmingen' en afschrijvingen/aflossingen, dit in 2021 is gestegen naar Eur. 3,5 miljoen. Zie het overzicht op pagina 3.

Als wordt gekeken naar 'beschikbare financiële middelen' +/- 'bedrag hypotheekleningen' (soms worden een opbrengst rechtstreeks verantwoord in de reserves), dan was de toename in de periode van 2014 t/m 2021 gemiddeld jaarlijks hoger.

Totaal beschikbare financiële middelen en saldo hypotheekleningen Gkv-kerken

	Middelen vrij besteedb. (x € 1.000)	Middelen doelbestemm. (x € 1.000)	Middelen totaal (x € 1.000)	Hypoth./ leningen (x € 1.000)	Saldo fin.midd. (-/- hypoth./len.) (x € 1.000)	Aantal kerken ingevuld	Aantal kerken nihil of niet-ingevuld
2021	24.300	21.400	45.700	- 25.500	20.200	211	15
2020	22.100	19.400	41.500	- 26.000	15.500	203	26
2019	20.700	17.900	38.600	- 29.300	9.300	181	50
2018	18.800	18.000	36.800	- 29.900	6.900	177	54
2017	17.400	17.400	34.800	- 32.400	2.400	178	53
2016	15.900	16.000	31.900	- 34.700	- 2.800	178	53
2015	15.500	15.000	30.500	- 37.600	- 7.100	182	49
2014	16.200	16.000	32.200	- 40.300	- 8.100	183	48

Een plaatselijke kerk heeft liquiditeiten nodig om regelmatige betalingen te doen, een bepaald saldo is dan ook noodzakelijk.

Bij de 'vrij beschikbare gelden' hebben kerken soms nihil ingevuld. Het is wel mogelijk dat deze kerken over geldmiddelen beschikken, maar blijkbaar alleen bedoeld om de regelmatige betalingen te garanderen.

Omstreeks 2016/2017 was de omslag dat het totaalsaldo van de financiële middelen groter was dan het totaal uitstaande saldo aan hypotheekleningen. Ongeveer de helft van de plaatselijke kerken heeft een hypotheek/lening.

De financiële positie van de plaatselijke kerken kan heel verschillend zijn. Vanwege het jaarlijks overschot van de GKv-kerken wordt de financiële buffer voor het geheel van de GKv-kerken telkens hoger. Gemiddeld zijn geen financiële problemen aan de orde.

Beschikbare financiële middelen om tekort VSE te dekken per eind 2021

De kosten van het quotum emeritering bedragen nu 13% van de jaarkosten van de kerk. Als ook de kosten van de diaconie worden meegenomen bedragen de jaarkosten van emeritering 11,5 % van de kosten van de plaatselijke kerk.

De GKv-kerken werken eraan om het tekort van de vereniging VSE (emeritering van GKv-predikanten) weg te werken. Onder andere door middel van een hoger quotum is het streven dat eind 2040 een dekkingpercentage van 100% bereikt wordt. De verwachting is dat eind 2026 zo'n Eur. 45 miljoen nodig is.

Stel de beschikbare financiële middelen van een plaatselijke kerk zijn:

- vrij beschikbare gelden + spaarmiddelen voor een bepaalde bestemming,
- -/- saldo hypotheekleningen,

dan zou op basis van de financiële middelen eind 2021, de schuld van VSE door de plaatselijke kerk voldaan kunnen worden:

	% kerken	% leden
kan schuld geheel voldoen	35%	28%
schuld 50% - 100% te voldoen	16%	16%
schuld 10% - 50% te voldoen	13%	17%
schuld te voldoen uit jaarlijkse gelden	29%	34%
onbekend	7%	5%
	100%	100%

Stel de beschikbare financiële middelen van een plaatselijke kerk zijn:

- vrij beschikbare gelden,
- -/- saldo hypotheekleningen,

dan zou op basis van de financiële middelen eind 2021, de schuld van VSE door de plaatselijke kerk voldaan kunnen worden:

	% kerken	% leden
kan schuld geheel voldoen	20%	12%
schuld 50% - 100% te voldoen	14%	13%
schuld 10% - 50% te voldoen	15%	18%
schuld te voldoen uit jaarlijkse gelden	44%	52%
onbekend	7%	5%
	100%	100%

BIJLAGEN

Bijlage 1, Inkomsten en uitgaven kerken

Inkomsten kerken 2021 en 2020

incl. zending/evangelisatie, excl. diaconie
(in 2021: 226 kerken, in 2020: 229 kerken)

	2021		per	per	2020		per	per
	x € 1.000	%	ziel	bel.lid.	x € 1.000	%	ziel	bel.lid.
VVB	38.655	79%	380	584	39.242	80%	377	579
rondgangen	1.052	2%	10	16	1.106	2%	11	16
collecten	3.713	8%	37	56	3.755	8%	36	56
giften/financ.acties	720	1%	7	11	771	1%	7	11
vaste giften	44.140	90%	434	667	44.874	91%	431	662
legaten	435	1%	4	7	780	2%	7	11
(zaal-)huur/consumpt.	1.649	4%	16	25	1.535	3%	15	23
ontvangen rente	3	-%	-	-	8	-%	-	-
classissteun	134	-%	2	2	103	-%	1	1
overig	2.473	5%	24	37	1.944	4%	19	29
totaal	48.834	100%	480	738	49.244	100%	473	726

Uitgaven kerken 2021 en 2020

	2021		per	per	2020		per	per
	x € 1.000	%	ziel	bel.lid.	x € 1.000	%	ziel	bel.lid.
predikant	13.987	31%	137	211	14.522	31%	140	214
emeritering	6.107	13%	60	92	6.196	13%	59	91
kerk.werker/catech.	1.707	4%	17	26	1.678	4%	16	25
totaal predikant	21.801	48%	214	329	22.396	48%	215	330
ov.kst.verkondiging	417	1%	4	6	-	-	-	-
quota/classiskst./giften	3.067	7%	30	47	3.108	7%	30	46
zending/missionaire proj.	2.437	5%	24	37	2.590	5%	25	38
koster	3.961	9%	39	60	4.020	9%	39	59
gebouwen	5.976	13%	59	90	5.963	13%	57	88
rente	835	2%	9	13	944	2%	9	14
bestemm. (reserv.)	2.047	4%	20	31	1.932	4%	19	29
overig	3.060	7%	30	46	3.547	8%	34	52
totaal exploitatie	43.601	96%	429	659	44.500	96%	428	656
financ.: afschr./afloss.	1.969	4%	19	30	1.703	4%	16	25
totaal	45.570	100%	448	689	46.203	100%	444	681
Overschot	3.264		32	49	3.041		29	45

Bijlage 2, Vaste giften (VVB, rondgangen, collecten en giften) per belijdend lid per classis in 2021

PS - classis	Aantal kerken	Aantal belijd.leden	VVB+rondg. 2021 per.belijd.l.	Vst.giften 2021 per belijd.l.	Vst.giften 2021 % t.o.v. gemidd.
PS Noord					
Appingedam	7	1.423	542	625	-6%
Assen	12	3.950	592	640	-4%
Drachten	8	2.053	541	607	-9%
Groningen	7	3.059	578	623	-7%
Grootegast	8	2.718	537	592	-11%
Leeuwarden	5	1.133	612	690	3%
Stadskanaal	4	773	492	576	-14%
Warffum	8	1.817	593	662	-1%
Totaal PS Noord	59	16.926	567	627	-6%
PS Oost					
Enschede-Zutphen	8	2.598	592	655	-2%
Hardenberg	7	3.131	575	635	-5%
Hoogeveen	6	1.857	581	633	-5%
Kampen	10	2.742	549	637	-4%
Ommen	8	3.047	524	604	-9%
Zwolle	12	6.027	564	615	-8%
Totaal PS Oost	51	19.402	563	627	-6%
PS West					
Alkmaar-Haarlem	4	571	675	722	8%
Amersfoort	9	3.238	689	749	12%
Amsterdam-Leiden	9	1.223	688	837	25%
Harderwijk	7	2.538	677	742	11%
Hatterm	6	2.132	605	641	-4%
Hilversum	9	4.446	456	559	-16%
Midden-Holland	11	2.604	736	792	19%
Utrecht	10	1.522	748	822	23%
Totaal PS West	65	18.274	632	706	6%
PS Zuid					
Arnhem	9	2.643	669	716	7%
Dordrecht-Gorinchem	7	1.622	647	682	2%
Hoogvliet	6	1.067	728	816	22%
Noord-Brabant - Limburg	10	1.442	742	867	30%
Rotterdam	9	2.844	657	710	6%
Zeeland	10	1.956	565	679	2%
Totaal PS Zuid	51	11.574	660	731	10%
Eindtotaal	226	66.176	600	667	0%